

боку, публічна адміністрація, а з іншого – суб'єкт господарювання, стосовно якого перша наділена владними управлінськими функціями. Основним принципом таких відносин є принцип влади та підпорядкування. Що ж до внутрішньоорганізаційних відносин, то вони, як впливає з їхньої назви, виникають між структурними підрозділами або членами колективу суб'єкта господарювання та будуються одночасно на принципах, які є характерними для горизонтальних і вертикальних господарських правовідносин.

Як висновок із викладеного, необхідно констатувати, що виходячи з наведеної вище концепції публічне регулювання економіки реалізується насамперед у межах вертикальних господарських відносин.

Отже, зважаючи на викладене, можна дійти однозначного висновку про необхідність перегляду концепції господарських правовідносин із подальшим виділенням тих, які регулюються нормами публічного права.

Література:

1. Гущина Н. А. Системные связи в праве / Н. А. Гущина // Право и политика. – 2004. – № 5. – С. 10–14.
2. Вінник О. М. Господарське право : курс лекцій / О.М. Вінник. – К. :Атіка, 2014. – 624 с.
3. Господарське право України : підручник / за ред. В.М. Гайворонського та В.П. Жушмана. – Х: Право, 2011. – 382 с.

Гета А.

(наук. кер. – адвокат, к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри правознавства Кальян О. С.)
*студентка V курсу спеціальності «Право»
Полтавського інституту економіки і права
ВНЗВМУРoЛ “Україна”*

Окремі питання теоретико–правового визначення цивільної правосуб'єктності

У процесі розвитку вітчизняної цивілістичної науки важливого значення набуває чітке визначення юридичних понять. Одним із найважливіших фундаментальних понять цивільного права є правосуб'єктність. У юридичній науці ще й досі не досягнуто єдиного погляду на поняття, структуру правосуб'єктності, її елементи. Тому залишається актуальним дослідження даного явища у цивільному праві.

Метою цієї статті є дослідження поняття правосуб'єктності, з'ясування різноманітних поглядів на поняття, структуру та зміст правосуб'єктності в цивільному праві.

Слід зазначити, що цивільне законодавство не вживає терміна «правосуб'єктність». Донедавна національне законодавство взагалі його не знало, але він вживався у міжнародно-правових актах: Загальній декларації прав людини (ст.6 – кожна людина, де б вона не перебувала, має право на визнання її правосуб'єктності) та Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (ст.16). Проте з розбудовою національної правової системи нашої незалежної держави вже в Конституції України зустрічаємо термін «правосуб'єктність» (згідно зі ст.92 виключно законами України визначається правосуб'єктність громадян). Згодом це поняття зустрічається і в інших нормативно-правових актах: у Кодексі адміністративного судочинства України (у ст.48 визначається адміністративна процесуальна правосуб'єктність, а саме, правоздатність та дієздатність), Господарському кодексі України (у ст.207 під спеціальною правосуб'єктністю розуміється господарська компетенція) та в Законі України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 р. № 2709-IV (ст.27, де згадується правосуб'єктність юридичної особи). Проте в кожному конкретному випадку вживання цього терміна несе нетотожне значення.

Власне, поняття правосуб'єктність було розроблене юристами ще в Стародавньому Римі, у зв'язку з тим, що рабовласницький лад не визнавав суб'єктом права людину як біологічну істоту, а лише особу, що мала певні статуси (сімейний, статуси свободи, громадянства). Адже добре відомо, що раб, хоч і був людиною, визнавався не суб'єктом, а об'єктом права. Що стосується доктрини права взагалі і цивільного зокрема, то тут спостерігаємо різноманіття поглядів на поняття, структуру, елементи та види правосуб'єктності.

Погляди науковців на правосуб'єктність умовно можна розділити на два напрями. Одні вчені ототожнюють правосуб'єктність із праводієздатністю. Розбіжності всередині цього напрямку зводяться тільки до того, включити в поняття правосуб'єктності тільки одну правоздатність (А.В. Венедиктов, Б.К. Бегичев) або як правоздатність, так і дієздатність (О.С. Йоффе, М.Д. Шаргородський, О.А. Красавчиков). Представники іншого напрямку роблять спробу вийти за рамки праводієздатності при розгляді категорії правосуб'єктності. Вони розглядають правоздатність у зв'язку з правовим статусом особи. Так, одні вважають, що правосуб'єктність включає в себе правоздатність і правовий статус (Н.Г. Александров), інші взагалі ототожнюють правосуб'єктність і правовий статус (А. Міцкевич), на думку третіх, правосуб'єктність – складова частина правового статусу (С.С. Алексеев), четверті включають у правосуб'єктність, окрім праводієздатності, основні права і обов'язки (П.П. Виткявичюс, І.В. Удальцова).

У літературі часто висловлюють думку, що категорії «суб'єкт права» та «правосуб'єктність» за своїм основним змістом співпадають [1]. Юридичне трактування притаманне різним національним доктринам зі своїми неприциповими особливостями, зокрема німецькій (яка ототожнює правосуб'єктність і правоздатність) чи французькій (включає в поняття правосуб'єктності і правоздатність, і дієздатність). І французькому, і німецькому законодавцю, а також і дореволюційному, який значною мірою на них орієнтувався, вдалося вивести «за дужки» законів природно-правові уявлення про суб'єкт права. Незважаючи на критику «буржуазних уявлень» про правосуб'єктність, ці уявлення були успадковані радянською юридичною наукою і до теперішнього часу становлять теоретичну основу юридичних конструкцій вітчизняного законодавства. Розповсюдженою в теорії права є думка про те, що правосуб'єктність є єдністю правоздатності та дієздатності, наявність якої робить суб'єктами права індивідів [2]. Так, на думку, Н.С. Малєїна, володіти правосуб'єктністю – означає бути суб'єктом права. Ці два поняття відображають одну й ту саму властивість індивіда.

Сучасна цивілістична наука визначає правосуб'єктність як соціально-правову можливість особи бути учасницею цивільних правовідносин (Є.О. Харитонов). Є.О. Харитонов зазначає, що природною передумовою правосуб'єктності є природне право, соціальною – існування суспільства, юридичною – норми цивільного права, формально-юридичною – цивільне законодавство. Елементами правосуб'єктності є правоздатність та дієздатність [3]. Дедалі частіше сучасні науковці висловлюють думку, що за своєю суттю правосуб'єктність являє собою право загального типу, забезпечене державою матеріальними та юридичними гарантіями.

Правосуб'єктність розглядається як право особливого роду, таку думку підтримує О.В. Бакун. Науковець розглядає зміст правосуб'єктності як здатність мати визначені юридичними нормами конкретні права й обов'язки, нести відповідно до них точно визначену відповідальність [4].

Слід зазначити, що більшість науковців розглядають правосуб'єктність як праводієздатність. С.І. Архипов пропонує розглядати правосуб'єктність (праводієздатність) як встановлену законодавцем здатність особи бути суб'єктом права у всіх його виявах (не тільки в частині володіння і здійснення прав та обов'язків). На його погляд, правоздатність і дієздатність можуть розглядатися саме як два найважливіших етапи, стадії розвитку правосуб'єктного зв'язку [5].

А. Бірюков стверджує, що, розглянувши положення про правоздатність і дієздатність, можна сказати, що в сукупності ці правові категорії визначають характер і зміст правосуб'єктності фізичної особи [6].

Отже, слід зазначити, що різноманіття поглядів на правосуб'єктність указує на відсутність однозначного погляду на це поняття в юридичній науці. Ми схилиємося до думки, що правосуб'єктність є правовою властивістю особи в праві, зокрема, в цивільному, і складається з правоздатності, дієздатності та деліктоздатності. Необхідно зазначити, що у фізичної особи всі ці елементи змісту правосуб'єктності виникають не одночасно, а існують у зв'язку з віковим та вольовим факторами. Так, відповідно до ч.2 ст.25 Цивільного кодексу України цивільна правоздатність фізичної особи виникає в момент її народження, проте у випадках, встановлених законом, здатність мати окремі цивільні права та обов'язки може пов'язуватися з досягненням фізичною особою відповідного віку (ч.3 ст.25 ЦК України). Тому вже від народження людина володіє правосуб'єктністю, тобто здатністю, що характеризує її як суб'єкта права.

Література:

1. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве / С. С. Алексеев. - М. : Госюриздат, 1966. - С. 139.
2. Спиридонов Л. И. Теория государства и права : учебник / Л. И. Спиридонов. - М., 1995. - С. 185.
3. Харитонов Є. О. Вступ до цивільного права України : навч. посіб. / Є. О. Харитонов. - К. : Істина, 2006. — С. 199.
4. Бакун О. В. Громадянин як суб'єкт податкових правовідносин в умовах переходу до ринкової економіки : дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Бакун. - К., 2000. - С. 84-86.
5. Архипов С. И. Субъект права: теоретическое исследование / С. И. Архипов. -СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. - С. 131.
6. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. - К. : КНТ, 2006. -С. 82.

Додусенко Н.

(наук. кер. – к.ю.н., доцент кафедри правознавства Горошко А. А.)
студентка V курсу спеціальності «Право»
Полтавського інституту економіки і права
ВНЗВМУРоЛ “Україна”

Права власності на землю в Україні: особливості нормативної регламентації

Особливим об'єктом права власності в Україні є земля, яка є найціннішим природним ресурсом, основним компонентом довкілля і, водночас, основним засобом виробництва в сільському та лісовому господарстві, місцем розташування виробничої та соціальної інфраструктури, нерухомим майном в цивільно-правових відносинах. Набуття та реалізація прав на землю і земельні ділянки забезпечує існування людини як біологічної та соціальної істоти. Право власності на землю є важливою гарантією реалізації економічних, соціальних, рекреаційних, естетичних прав та інтересів осіб. Актуальність даної теми обґрунтовується постійно зростаючою зацікавленістю встановлення режиму власності на землю, з метою здійснення господарської діяльності фізичними і юридичними особами на земельних ділянках.

Сьогодні існують державна, приватна та комунальна власність на землю. Земля визнана нерухомим майном, вона стала предметом купівлі-продажу, міни, дарування, іпотеки, здійснення інших угод. Право власності є найбільш повним правом на майно. За своєю правовою природою – це одне з основних речових прав. Виступаючи як об'єкт права власності, земля набуває особливих правових рис: вона стає “майном” або “рiччю” – тим предметом цивільного, а тепер і земельного права, що відрізняють особливі юридичні ознаки.

Відповідно до земельного законодавства України право власності на землю містить у собі право володіння, користування й розпорядження земельною ділянкою. Таким чином,